

Philippe Raxhon, *Histoire du Congrès wallon d'octobre 1945. Un avenir politique pour la Wallonie?*, Charleroi, Institut Jules Destrée, 1995, 133 p.
Jean Marie D'Heur & Paul Gerin (eds.), Actes du Colloque scientifique international sur le Congrès national wallon de 1945, in: *La Vie wallonne, Revue trimestrielle*, 1997, nr. 437-440, 240 p.

In Wallonië werd, na vijftig jaar, het Waals congres van 1945 terecht herdacht als een essentiële stap in de Waalse bewustwording, waaruit de gewestvorming en de staatshervorming van 1993 zijn voortgekomen. Niet alleen op die lange termijn is dat congres van belang voor de geschiedenis van de Vlaamse beweging: het hielp onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog nieuw leven te blazen in de Vlaamse beweging die was gediscredeerd door fascisme en collaboratie, zowel uit verweer als uit navolging.

Tussen de beide wereldoorlogen was de Waalse beweging erg verdeeld over de vraag of ze ermee moest doorgaan de Franstaligheid in Brussel en Vlaanderen te verdedigen – wat haar oorspronkelijk doel was geweest – dan wel of zij zich moest concentreren op een Waalse eigenheid en een vorm van federalisme nastreven. Tijdens de Duitse bezetting won de autonomistische stroming aan kracht, met een sterke anti-Leopoldistische, francofiële en zelfs anti-Belgische inslag. De overheersing van België door de Vlamingen en door de met hen sympathiserende koning zou niet alleen tot de economische achteruitgang van Wallonië hebben geleid, maar ook tot de neutraliteitspolitiek die een oorzaak zou geweest zijn van Hitlers overwinning in 1940.

Die ontwikkeling bij de *Wallonie libre* en andere clandestiene wallingantische groepen, werd uitstekend beschreven door M.-F. Gihousse in *Mouvements wallons de résistance*, een uitgave van het Institut Jules Destrée (1984). Sommige voor mannen hoopten dat bij de bevrijding een min of meer revolutionair Waals Nationaal Congres meteen voldongen feiten zou kunnen scheppen: federalisme, of onafhankelijkheid, of zelfs aansluiting bij Frankrijk. Ongeveer zoals in de Eerste Wereldoorlog meenden sommigen in de Frontbeweging dat ze, met de wapens in de hand, bij de bevrijding hun wil zouden kunnen opleggen.

In beide gevallen werd die hoop tenietgedaan door een stormvraag van Belgisch patriottisme. Maar *Wallonie libre* zou wel, een jaar na de bevrijding, op een groots congres eensgezindheid kunnen bereiken over het federalisme als doel van de

beweging, met daarbij de afdreiging dat de Walen naar Frankrijk zouden willen als dit niet werd gerealiseerd.

Het boek van Raxhon vat niet alleen de besprekingen op het congres samen, maar beschrijft ook nuchter al de manipulaties die eraan te pas kwamen, onder meer aan de hand van de briefwisseling van de secretaris, Fernand Schreurs. Even belangrijk zijn twee uitgebreide studies in de colloquiumbundel, naast beknoptere bijdragen waaronder overzichten van de Vlaamse beweging door Bruno De Wever en van de Waalse beweging door Jean Pirotte. Paul Gérin ontleedt *La presse belge face au Congrès national wallon*. Hij stelt de krachtige liberale steun vast, de verdeeldheid bij de socialisten en de afwijzing van de CVP-PSC. De communistische partij stond voor federalisme, maar verzette zich tegen de anti-Vlaamse opstelling van de Waalse beweging. Dat de *Union démocratique belge* het congres onvoorwaardelijk bijtrad, bevestigt dat de Waalse beweging door de oorlog eindelijk enige voet aan de grond had gekregen bij de katholieke opinie.

Bijzonder belangwekkend is de bijdrage van Francis Balace, *Un congrès sous haute surveillance*, die onder meer steunt op rapporten van de Staatsveiligheid. Tijdens de bezetting hadden andere verzetsbewegingen zowel als de Belgische regering in Londen de *Wallonie libre* ervan beschuldigd in de Duitse kaart te spelen met haar verdelingspolitiek. Wanneer ze haar propaganda opnieuw opdreef vanaf maart 1945, toen de Geallieerden over de Rijn trokken en de Duitse ineenstorting begon, werd ze door de veiligheidsdiensten nauwlettend gevolgd. Die hadden vooral agenten geworven in het patriottische rechtse verzet, waar velen in de Waalse beweging een machinatie van Frankrijk zagen. Tegen het agressieve dagblad *Le Gaulois* uit Brussel werd, dankzij de oorlogstoestand, een verschijningsverbod uitgevaardigd vanaf 5 april tot aan de Japanse capitulatie in augustus.

Balace vestigt ook de aandacht op de houding van Frankrijk. In de herfst van 1944 wilde dit land wel chantage plegen door België te bedreigen met steun aan de Waalse beweging, om het uit het Engelse vaarwater te halen. Maar een jaar later stuurde Frankrijk zelf aan op een bondgenootschap met Groot-Brittannië plus de Beneluxlanden, en zat daarom verveeld met de francofilie van het congres.

Toen dat congres uiteindelijk bijeenkwam in oktober 1945, was in het land de links-rechts-tegenstelling opgedreven rondom de problemen van repressie en epuratie, met de koningskwestie als katalysator. Dat vergemakkelijkte de integratie van de Waalse beweging in de linkse Belgische regeringsmeerderheid.

LODE WILS

GRAAF DE GRUNNELAAN 14, B-3001 HEVERLEE